

Հովհաննես Թումանյան

Մարոն

I

Մեր գյուղն էն է, որ հրպարտ,
Լեռների մեջ միգապատ,
Խոր ձորերի քարափին՝
Ձեռը տըված ճակատին՝
Միտք է անում տըխրադեմ .
Ի՞նչ է ուզում՝ չըզիտեմ . . .
Պաս չենք էնտեղ մենք ուտում,
Ու ջերմեռանդ աղոթում,
Ժամ ենք գնում ամեն օր .

Բայց միշտ ցավեր նորանոր,
Միշտ մի ադետ, մի վրնաս
Գալիս են մեզ անպակաս:
Ահա պատմեմ ձեզ մի դեպք,
Մի պատմություն, որ երբեք
Հիշատակով տըխրալի
Սըրտիս հանգիստ չի տալի:

II

Մեր գյուղից վեր մինչ Էսօր
Կա ուռենի մի սրգվոր:
Մեծ անտառից նա գատված,

Մարդու կացնից ազատված՝
Կանգնած է դեռ ու շոգին
Հով է տալի մրջակին:
Գիժ, լեռնային մի վրտակ
Խոխոջում է նրրա տակ,
Խաղում կանաչ մարգերին:
Էն առվակում կեսօրին,
Երբոր շոգից նեղանում,
Գընում էինք լողանում:
Տրկլոր, աշխույժ խըմբակով,

Աղաղակով, աղնուկով
Խաղում էինք, վազվրզում
Գույն-գույն մանրիկ ավազում:
Կամ հետևում հկիհկ
Թիթենիկին ոսկեթև,
Ու միշտ հոգնած ժամանակ,
Էն մենավոր ծառի տակ
Նըստում տրխուր մի քարի,
Գերեզմանին Մարոյի . . .

Մարո՛, անբա՛խտ, վաղամե՛ռ,

Դու մանկության իմ ընկեր,
Ո՛րքան ենք մենք խաղացել,
Իրար սիրել ու ծեծե՛լ . . .

III

Ժիր էր Մարոն, դուրեկան,
Նոր էր իննը տարեկան,
Նըրանց տունը երբ մի օր
Եկան երկու եկավոր:
Ու Մարոյի մայրիկը
Երբ որ բերավ, դրավ լիքը
Խոնչեն նըրանց առաջին,

— Շնորհակալ ենք մենք, ասին .
Տաշտներըդ լի հաց լինի,
Դուռներըդ միշտ բաց լինի .
Հաց չենք ուզում ձեզանից,
Հող տրվեք մեզ ձեր տանից . . .
Էն ժամանակ Մարոյի
Հայրիկն առավ արաղի
Լիքը բաժակն ու ասաց .
— Կամքըդ լինի, տեր աստված . . .
Նըշանեցին Մարոյին,

Տրվին չոբան Կարոյին:

IV

Չոբան Կարոն սարերի
Մի հովիվ էր վիթխարի .
Բոյ-բուսաթին նայելիս
Մարդու զարգանդ էր գալիս .
Բայց գոբանչը անսահման

Սիրում, փարում էր նրբան:
Շատ էր սիրում և Մարոն .
— Լավն է, ասում էր, Կարոն,
Բերում է ինձ ամեն օր

Կանփետ, շամիչ ու խընձոր . . .

V

Մին էլ Կարոն աղմուկով
Եկավ գուռնով-թրմբուկով,
Ու Մարոյին գուգեցին,
Երեսին քող ձրգեցին,
Հինա դրրին ձեռքերը . . .
Եկավ խաշով տերտերը,
Տարավ ժամում կանգնեցրեց .
— Տե՛ր ես, որդյա՛կ, հարցրեց:
— Տեր եմ, ասավ մեր Կարոն,

Լուռ կանգնած էր միշտ Մարոն...
Հայրն էլ եկավ ու ծեսին
Էսպես օրհնեց իր փեսին .
— Ջաղացիդ միշտ հերթ լինի,
Մեջքրդ ամուր բերդ լինի . . .
Իսկ երբ հնչեց «տարան-հա՛»-ն,
Նրբան փեսի տուն տարան:
Պսակեցին Մարոյին,
Տրվին շոբան Կարոյին:

VI

Թե գրրբացի շար ջանքով,

Գիր ու կապով, բըժժանքով

Մանուկ սիրտը կըտրեցին,

Կամ թե նըրա հանդերձին,

Էն անհոգի շար ջադուն

Քըսեց գիլի ճըրագուն . . .

Էդ շինացավ ոչ ոք պարզ,

Միայն փոքրիկ նորահարս

Մարոն ատեց իր մարդուն .

Փախավ, եկավ ետ հոր տուն:

Եկավ լացեց նա վըշտոտ .

— Ես չեմ գընալ նրա մոտ .

Ես սիրում եմ մայրիկին,

Ես չեմ ուզում լինեմ կին . . .

VII

Հայրիկն Էնժամ բարկացավ,

Ծեծեց նըրան ու ասավ .

— Դու՛րս իմ տանից, սևերե՛ս,

Ետ չընայես դեպի մեզ,

Ոտ չըդնես Էլ տունըս,

Մըրոտեցիր անունս . . .

Լալով, ծածկած իր դեմքը,

Թողեց Մարոն հոր շենքը:

VIII

Ու հալածված իր հորից,
Փախած չոբան Կարոյից,
Մոված, պատռած շորերով,
Կորչում էր նա օրերով:
Կուչ էր գալիս խրդճալի
Օջախի շուրջ օտարի
Կամ թափառում մեն-մենակ
Մեր հանդերում շարունակ:

IX

Շատ ամիսներ անց կացան . . .

Դիմաց սարից մի չոբան
Ձեն էր տալիս մի օր մեզ,
Թե՛ իմացե՛ք, որ էսպես
Կարմիր շորով մի խիզան
Ընկավ ձորը, մի կածան . . .
Դուրս թափվեցինք մենք գյուղից,
Հեռու կանգնած, երկյուղից,
Տեսանք՝ ահեղ էն ձորում
Ոնց էր լալիս ու գոռում
Մարոյի հայրն ալևոր,

Մայրը ճրչում սրգավոր:
Շատ լաց եղավ և Կարոն . . .
Մեռա՛վ, գնաց մեր Մարոն:

X

Սակայն անբախտ նրրա դին
Պապի կողքին շրդրին:
Գյուղից հեռու մինչ Էսօր
Կա ուռենի մի սրգավոր:
Էն մենավոր ծառի տակ
Փոս փորեցին մի խորին,
Առանց ժամ ու պատարագ

Մեջը դրին Մարոյին,
Էն սև քարն էլ տաշեցին,
Բերին վրեն քաշեցին:

XI

Շատ են տեսել, երբ սրգավոր
Մայրը մենակ, սևաշոր,
Կորանալով էն քարին՝
Ձեն էր տալիս Մարոյին .
— Ո՞վ քեզ ծեծեց, Մարո ջա՛ն,
Ո՞վ անիծեց, Մարո ջա՛ն,
Ո՞ր փախար դու, Մարո ջա՛ն,

Տուն արի՛, տո՛ւն, Մարո ջա՛ն,
Խո՛ր ես քընել, Մարո ջա՛ն,
Չե՛ս գարթնում էլ, Մարո ջա՛ն . . .
Կորանալով էն քարին՝
Ձեն էր տալիս Մարոյին .
Խունկ էր ծըխում, մոմ վառում,
Որ գիշերվան խավարում
Փայփրլում էր մեն-մենակ
Հեովից երկար ժամանակ:

1887